

Եւ զատկական խաղեր կը խաղային նախօրօք խաշուած եւ կարմիր ներկուած հաւկիթներով:

Չատկուան տօնին առիթով կը պատրաստուէր նուիկ կերակրատեսակը, ինչպէս նաեւ ուտապը, որ հաւկիթով եւ մածուով պատրաստուած խմոր էր: Օրուան խորհուրդներն էին նաեւ գաթան, ձուկը, տարբեր տեսակի կանաչեղէնները, բրինձով եւ չամիչով եղինձը: Եղինձը (փիլաւը) կը խորհրդանշէր ժողովուրդը, իսկ մէջի չամիչը կամ չիրը՝ անոր հաւատքը:

Քրիստոնէայ ուրիշ երկիրներու մէջ ալ Չատիկը միշտ տարուան մեծագոյն տօնն է եւ կը տօնուի բացառիկ վայելչութեամբ:

Անշուշտ ամեն ժողովուրդ ունի իր սովորութիւնները:

Հունգարացիներուն համար

Աւագ Ուրբաթ օրը «մաքրութեան» օր է եւ այդ օրը գիւղերուն բնակիչները կ'երթան գետերու մէջ լողալու, յետոյ գետի ջուրէն

տուն բերելով կը գործածեն տան մաքրութեան համար, եւ բոլոր տունները մաքրութենէն կը փայլին: Հունգարացիներուն համար Աւագ Ուրբաթ օրը մեծ սուգին խիստ ծոմապահութեան օր մըն է: Գիշերը բոլոր լոյսերը կը մարեն եւ մեռելային լռութիւն կը տիրէ:

Չատիկի Կիրակին բոլոր հունգարացիները եկեղեցի կ'երթան, ուր քահանան, մեծ սակառի մը մէջ կ'օրհնէ հացը, խոզի միսը, հաւկիթները եւ ախորժաբեր բոդկը:

Յաջորդ օրը, երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներ, իրարու վրայ ջուր թափելով կ'արտայայտեն իրարու փոխադարձ զգացումները:

Ֆինլանտայի փոքրիկներուն համար

Չատիկը քրիստոնէայ այլ երկիրներու ծննդեան տօնի նման, նուէրներու օր մըն է:

Չատիկի նախօրեակին փոքրիկները վարժարանի ծխնէլոյզին վրայ իրենց գուլպաները կախելով կ'աղօթեն «Չատիկի տիրոջ», որ նուէրներ լեցնէ:

Թիւ աստուստ՝ Ռիթս Կարեն-Տիգրիբեն
Նպարաճարտ՝ Ռաֆի Բեօնցեն

ԿԿՈՒ

ԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԵՐԹԻԿ

Թիւ 13

ՄԱՐՏ Ե. 2018

ՉԱՏԻԿԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ՉՈՐՍ ԾԱԳԵՐՈՒՆ

Չատիկ բառը վերջնականապէս ստուգաբանուած չէ, Չատերու կարծիքով, անիկա կը նշանակէ գատում, բաժանում, հեռացում մեղքերէ եւ վերադարձ՝ դէպի Աստուած:

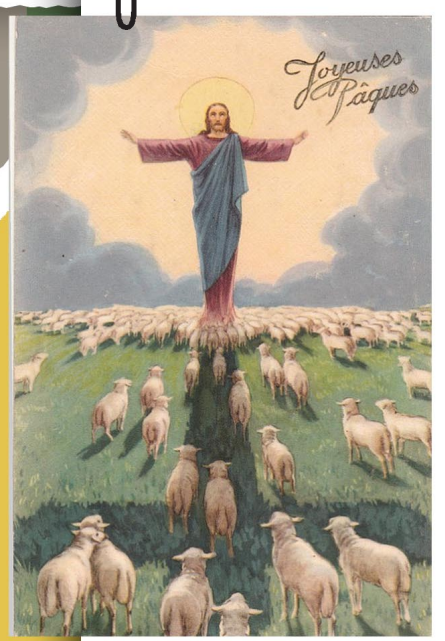
Շարժական այս տօնը թէ՛ Հին եւ թէ՛ Նոր Կտակարաններուն մէջ կը համարուի մեր մեծագոյն տօներէն մէկը: Անիկա կապուած է ազատագրութեան եւ փրկագործութեան զոյգ խորհուրդներուն հետ:

Չատկուան սովորութիւնները երկրէ երկիր

Հայոց մէջ Չատիկը ուներ իր ծիսական ծառը, իր առանձնայատուկ տիկնիկները, կերակուրները եւ ծիսական խաղերը: Ծիսական ծառը կը խորհրդանշէր անցեալը, ներկան եւ ապագան, այդ ծառին վրայ մեր նախնիները կը կախէին ձեռքով գործուած հաւկիթներ:

Չատկուան առտուն մարդիկ պէտք էր զոհաբերութիւն ընէին, օրուան խորհուրդը ոչխարն էր: Գիւղին կամ թաղին բնակիչները դրամ կը հաւաքէին եւ հաւաքուած գումարով ոչխար կը գնէին: Ոչխարը կը համարուէր օրուան ամենէն սուղ մատաղը: Մատաղէն ետք մարդիկ եկեղեցի կ'երթային, պատարագին կը մասնակցէին, յետոյ, տուն գալէ ետք, կը ճաշէին

Ֆրանսայի Ռուսիեի մէջ Յիսուսի խաչելութեան օրը տեղի կ'ունենայ սրբանդկարներու տողանցքը եւ անոր մասնակցողները կը հաւատան, թէ իրենց գործած մեղքերուն համար թողութիւն կը ստանան:

Նոյն գիշերը, Բերբինիայի Այլի եւ Քոլիուրի գաւառները կը վերստանան իրենց միջնադարեան երեսոյթը, ուր 13-րդ դարէն սկսեալ մեղաւոր մարդիկ իրենց գլուխը եւ ամբողջ մարմինը ծածկող կարմիր պատմունճան մը հագնելով, Յիսուսի տառապանքները պատկերացնելով՝ կը քաւեն իրենց մեղքերը:

Սպանիոյ մէջ

Սպանիոյ մէջ ալ գատակական օրերը բացառիկ եւ անելի ողբերգական երեսոյթ մը կը ստանան: Անծանօթ մաւրու մտածումով գլխուն կարմիր բոժոժ մը հագած, կամաւոր «մեղաւոր» մը, ուսին շալկած մեծ ու ծանր խաչ մը, կ'անցնի սալաքարապատ խորտուբորտ ճամբաներէն եւ երբեմն վար իյնալով, իր կրած բեռին ծանր ըլլալը ցոյց տալով՝ դանդաղօրէն կը բարձրանայ Գողգոթա՝ օգնական ունենալով ուրիշ անծանօթ մը, որ կը ներկայացնէ Սիմէոն Կիրենացիի կերպարը:

Եւ ամէն տարի, այս նոյն եղանակը կրկնելով, ցոյց կու տան Աստուածորդւոյն մարդկութեան փրկութեան համար ընծայած զոհաբերութիւնները:

ԽԱՂԷՐ

ԺՊԻՏ

Յաճախորդը.- Սպասեա՛կ, այս ճաշը անհամ է, կ'ուզէի տեսնել ճաշարանապետը ու խօսիլ հետը:
Սպասեակը.- Չէք կրնար տեսնել զինք:
Յաճախորդը.- Ինչո՞ւ:
Սպասեակը.- Գացած է ուրիշ տեղ ճաշելու:

* * *

Նոր-նոր բառեր

Տառ մը անելցնելով նոր բառեր կազմեցէ՛ք:

- ոյն: Թռչուններու բնակարան
- ոյն: Երանգ
- ոյն: Թունաւորող

- իւղ: Գիւղացիներու բնակած տեղը
- իւղ: Ծառէն բաժնուող թելեր
- իւղ: Փոքրիկ տնակ, խրճիթ

- արդ: Փշոտ ծաղիկ մը
- արդ: Միջատ մը
- արդ: Պաճուճանք

նմոն-նմոռ-նմոի
նրվկ-նրվց-նրվի
ղխււ-ղխւ-ղխւ
մզղղոռվոռոռու

Հետեւեալ թուանշանները գրեցէ՛ք բառերով՝ օրինակին պէս:
1020 հազար քսան
1001 հազար մէկ
1019
1017
1013
5000
2010
8735
9123

Ներկէ՛ նախասիրած գոյներովդ:

ՄԱՅՐ ԵՂՆԻԿԸ

Սեպտեմբերի մեջ էր: Որսորդ Յովսեփին հետ գացեր էինք Լոռի անտառները որսի: Որոշեցինք գիշերը անցընել ծերունի Յովակիմին բանջարանոցը, որպեսզի լուսադմին հասնինք որսատեղի:

Ծերունին ուրախութեամբ ընդունեց մեզ և ներս առաջնորդեց:

Մինչև ուշ գիշեր, կրակին շուրջը, խոտերուն վրայ նստած կը խօսեինք որսորդական կեանքին:

Տղա՛ք, քանի որսի մասին խօսք բացուեցաւ, ձեզի բան մը պատմեմ,- ըսաւ ծերունի Յովակիմը:

- Պատմե՛, Յովակի՛մ հայրիկ:

Տարի մը նորէն որսի գացեր էի: Եկան լուր բերին թե՛ թռոզ հիւանդացեր է, քեզ կ'ուզէ: Անմիջապէս ճամբայ ինկայ:

Անտառի ճամբով գացի՝ խորհելով թե որս-մորս կը հանդիպի: Յանկարծ հեռունէն խշշոց մը լսեցի ու տեսայ, որ թուփերը կը շարժին: Քար մը նետեցի: Մէյ մըն ալ տեսնեմ եղնիկի մը ձագուկին ականջները ցցուեցան:

Թուփերը նորէն շարժեցան, եղնիկին ձագը ճամբայ կը բանար որ փախեր: Հրացանը երեսիս՝ նշան առի թուփերու ճիշդ այդ շարժող կետին: Հրացանը պայթելուն պէս եղնիկին ձագը վեր ցատկեց, թուփերուն մէջէն դուրս թռաւ և ինկաւ գետին:

- Տղա՛ք,- շարունակեց ծերունի որսորդը,- այնպէ՛ս կը տքար, այնպէ՛ս կը տքար խեղճ կենդանին, կարծես մեռնող երեխայ ըլլար: Վարպետ որսորդներէն լսեր էի և ըսի. «Անպատճառ ասոր մայրը տեսեր է զիս ու փախեր, ուր որ է, հիմա ետ կու գայ»: Մտայ ծառի մը տակ և սպասեցի: Ծատ մնացի թէ քիչ, չեմ գիտեր: Մէյ մըն ալ տեսնեմ, ահա դմէն եկաւ, բայց ինչպէ՛ս եկաւ...: Ես տեսայ, դուք չտեսնէք: Մէկ խօսքով՝ մօր մը նման, հրացանին ձայնը իր երեխային վրայ լսող մօր մը նման: Եկաւ, տեսաւ իր ձագը ծառի մը տակ փրոռած, անշունչ, արիւնաթաթախ:

Դունչը երկնցուցած ինչպէ՛ս կը բառաչէր, ինչպէ՛ս կը լիզէր վերջը... ու հրացանս վերցուցի, քաշուեցայ այդ տեղէն ու շարունակեցի ճամբաս: Կը մտածէի թե ի՞նչ է տարբերութիւնը մօր մը և այն սարի եղնիկին միջեւ, ոչի՛նչ... բոլորին սիրտն ալ սիրտ է, բոլորին վիշտն ալ՝ վիշտ, մայրական վիշտ...:

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ... ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԱՊՐԻԼ 1

ԸՆԿԱԼՈՒՆԵՐՈՒ ՎՏԱՆՈՂ

Ֆրանսայի մեջ բանակ մտնելու համար փորձեր կատարող երիտասարդներուն 15 ամ հարիւրը իր լսողական կարողութենէն 20 տեսիպել կորսնցուցած է: Այս թիւը շատ մեծ է եւ մտահոգիչ:

Գլխաւոր յանցաւորը ընկալուչ մեքենաներն են: Բազմաթիւ երիտասարդներ երաժշտութիւն մտիկ կ'ընեն 120 տեսիպել բարձրութեամբ, այս թիւը հաւասար է ժամական 120 քլմ. արագութեամբ յառաջացող շարժանիւն ձայնին:

Այս աղետին դէմ պայքարելու համար նոր օրէնքի առաջարկ մը ներկայացուած է այս մեքենաներու կարողութիւնը սահմանափակել 105 տեսիպելով:

265 քիլոկրամ

Պասք ձկնորսները որսացած են 3 մեթր երկայնք ունեցող եւ 265 քիլոկրամ կշռող թոն տեսակի ձուկ մը: Կրնաք երեւակայել անոնց զարմանքը, երբ գիտնաք թէ թոն մը սովորաբար կը կշռէ 50 քիլոկրամ:

7 տարի

70 տարուան ընթացքին մարդ արարածը միջին հաշուով 7 տարի ուտելով կ'անցնէ:

Բարի ախորժակ:

Ապրիլ 1-ը կատակներու օրն է: Դարերէ ի վեր մարդիկ իրարու կռնակին վրայ ձուկ կը փակցնեն այդ օրը: Իսկ Գերմանիոյ մէջ մարդիկ իրարու վրայ կը խնդան մէկը միւսը «Ապրիլի եգ» կոչելով...

Մենք չենք գիտեր, թէ ուրկէ եկած է այս սովորութիւնը: Միայն գիտենք, թէ չորս հարիւր տարի առաջ որոշում տրուած է տարին սկսիլ Ապրիլ 1-ին, Յունուար 1-ին փոխարէն: Անշուշտ այս որոշումը պզտիկ խառնակութիւն մը յառաջացուց, առիթն օգտուելով կատակասերները սկսան իրենց շուրջիներուն կատակներ ընել: Եւ որովհետեւ Մարտի վերջաւորութիւնը ձուկ կենդանակերպին վերջաւորութիւնն է, այս կատակները «Ապրիլ ձուկ»ի կերպարանքը առին:

Կիրակի 1 Ապրիլ

Ահա քանի մը կատակներ եթէ շուարած ես եւ չես գիտեր ինչ ընել այդ օրը:

Ոտքի չափը

Հօրդ կօշիկներուն մէջ դիր ճմռթկուած թերթ: Թերթը լաւ մխրճէ մինչեւ իւրաքանչիւր կօշիկի ծայրը: Կօշիկները դիր իրենց տեղը: Այդ կօշիկները հագնելու ժամանակ հայրդ պիտի ունենայ տարօրինակ զգացում մը... Կարծես գիշերուան ընթացքին անոր ոտքերը մեծցած են:

Կը ձիւնէ

Փուչիկի մը մէջ գաղտնօրէն ճերմակ փոշի դիր եւ ապա զայն ուռեցուր: Ընկերոջ մը հետ գրաւի եկուր, որ ան պիտի չկարենայ այդ գնդակը իր գլխուն վրայ դնել եւ զայն ծակել գնդասեղով մը: Անշուշտ ընկերդ պիտի փորձէ հակառակը փաստել... Պա՛նկ, փուչիկը պիտի պայթի եւ ճերմակ ծուխի ամպ մը պիտի սփռուի գոհին գլխուն վրայ:

Երկտող մը

Պատրաստ երկտող մը, որուն վրայ պիտի գրես. «Պարո՛ն, իմ բռնակառքով զարկի ձեր ինքնաշարժի ետեւի բաժնին: Ներողամիտ եղէք...»: Այս նամակը դիր դրացիի մը ինքնաշարժին ապակին չորցնող թելին տակ: Պահուըտ եւ սպասէ անոր գալուն:

ԱՊՐԻԼ 1

